

WWW.UNIN.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњег у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и претплата шаљу се: Уредништву „Школски листа“ у Сомбор.

Бр. 18. У Сомбору 30. септембра 1882. Год. XIV.

НАРОДНА ШКОЛА КАО ВАСПИТАОНИЦА. (По Вису.)

II.

Школски зашт.

Школски зашт односи се на васпитање у ужем смислу, које се постизава сретством навике, похвале и казни. Сретством морања ваља ученике привикнути хотењу т. ј. својевољном потчинењу заповестима и реду, а кроз ово привести их добрим правдственостима.

Школски зашт осигурава постижење наставне цели, чува и унапређује здравље и правдственост деце. Он је дакле врло важан и где њега нема, не може се цели школе постићи. Као врло важно сретство зашта јесте добра настава; јер она тако забави младалачки дух детињи, да га од свих злих навика и переда чува. Нарочито Коменски и Дистервег велику важност полажу на добру наставу. „Настава, ако је добро разређена и удешена, дражи и саме духове и привлачи их к себи својом сласти. Ако није тако, то не лежи кривица на ученицима, него на самом предавачу“ (Коменски.)

Прави дидактичар у исто је време дисциплинатор Ко се добро разуме у настави, тај се разуме и у дисциплини; ко добро предаје, добро и дисциплинише; предмети се још од старина зову „дисциплине“, само се то чешће губи из вида. — Ова правила беху непозната све дотле, док се сматрало, да је учитељ позван да показује, да тера да се учи на памет (догматичном методом.) Тада се могло много знати, добро говорити и „учити“, а ипак не умети одржавати добру дисциплину. Али од како се под учењем почело разумевати нешто више, управо са свим нешто друго него саопштавати знања, а то је подетицати,

развијати, упућивати к саморадњи, једном речју *настављати*: од то доба не може више бити учитеља, који би био добар, а не би у исто време кадар био школом управљати. Као учитељ треба да има у власти пажњу, труд, вољу к учењу, говор, саморадњу и све моћи ученикове, па не само оне за изучавање, но и оне за образовање душе и карактера, а то ће рећи треба да регулише, упућује, дисциплинише, унутрашње као и спољашње. Спољашни ред, пристојност и углађеност, слагање, правилност у долажењу, одлажењу, идењу, стајању, седењу, као и у израђивању и предавању радова, љубав к ствари, ка учитељу и школи, дакле и истинитост и поузданост, — све то долази као последица живог и васпитнога начела школиног т. ј. живахног, смисленог и вољнога учитеља. Преступи, па дакле и казни уклањају се љубављу к раду. И ова љубав к раду мора се неговати и израђивати онет самим радом. Чим осетимо у себи снагу, која се непрестано развија, одмах се тиме у нама буди нагон к развијању. Где тога није, где настава сама собом не васпитава, него само накљукава, саопштава знања, тамо не може бити говора о васпитној настави.“ (Дистервег.)

Друга сретства за зашт јесу: награда и каштига, заповест, надзор и пример.

Награда изгледа као похвала, као неко потстицање или указивање почести. Учитељ нека пази да не премери у одређивању похвале. Казне су или укор, затвор или телесна казна. Учитељ нека не казни у љутини него са умереношћу, зато телесну казну нека одложи на свршетку наставе. Противу злих погрешака ученичких, као што је пркос, бестидност, лаж, крађа јесте телесна казна једино сретство које помаже и у таким случајевима не ваља учитеља да руководи лажан хуманитет и сентименталност, јер тада не заслужује име васпитатеља.

О телесној казни говори — Песталоције у своме делу: „Wochenschrift für Menschenbildung“ овако: Имамо зајиста неправо, што противу дражи чулних похлепа од снаге празних речи све очекујемо и мислимо: да вољу дечију без казни, само озбиљном претставом по нашој вољи управљати можемо. Ми спомињемо: Да се хуманитет наш преобрази у нежност, која не дозвољава ни у ком случају, да само на окорелу каштигу мислимо. Али то није нежност наше хуманости, већ слабост, која нас руководи. У казним заводима и лудницама могу се видети последице те слабости, јер многи у сузама вапију: „да ме мој

отац и мати код првог злог дела казнише, то пеби био страшило пред Богом и људима.

Искуство нас учи, да телесна казна у вишим школама и породичким круговима Енглеске не приносе штете образовању карактера. Само телесну казну ваља употребити противу моралних прекршаја и погрешака озбиљнијега реда а никако противу душевне слабости. Дobar ће учитељ тежити, да са својим ученицима излази на крај и без телесне казни. Најбоља је школа она, где телесна казна неје потребна. Пре него што учитељ изрече телесну казну, нека се постепено држи овога реда: поглед, ономена, покуда, прекор, истеривање из скамије и на-траг седање, затвор после школе.

Најважније и од пресудног уплива по зашт школски јесте *личност учитељева*. Пример учитеља имаде чудновату снагу. Јели учитељ љубитељ реда, тачан, благ, доброхотан, праведан, весео, то су и ученици. Учитељ који имаде довољно угледа (ауторитета) привлачи к себи ученике чудотворно, невидљивом силом и васпитава их без сувишне предике о правдољубивости и врлинама. До угледа или ауторитета долази се љубављу, правдољубљем и доследношћу. У тим трима својствима добра учитељ лежи и тајна васпитања; она уједно воде к добром школском зашту.

Главни обележје доброг школског реда јесте:

- а) пристојно држање тела деце;
- б) пажња;
- в) јасни и потпуни одговори деце;
- г) леп рукопис и чистоћа у краснописним књигама и цртежима;
- д) радо учење деце.

На свих пет ових обележја треба пресудилац школе таку исту важност да полаже, као и на знање и умење. Зато треба школски надзорник (инспектор) увек сам да децу пита, него ли да прати питања учитељ ва и дечије одговоре.

1. *Љубав према деци јесте највећа моћ васпитања*. Без љубави неможе ни најбољи учитељ бити васпитач. Љубав сноси све, нада, трпи и знаде све. Љубав је сунце срцу дечијем, у које се усађује љубав. Тамо где ученици љубе свога учитеља не постоје тешкоће при васпитању, тамо се посао васпитања деце преобраћа у „службу божију“ па се и најтеже лакоћом свршава. Не ученост, већ љубав задобива, загрева и осветљује,

узвишава и облагорођава срца дечија. Љубав је опрезна и будна па тако чува од престапа; она је опрезна према себи и према деци. Зато, васпитачу, љуби децу, сматрај у свакоме детету ново „откровење“ вечности; помисли: да је љубав према учитељу детету у каснијем животу анђео хранитељ у време беде и искушења. Љубите децу, јер је њихово царство небесно!

2. Друга врло важна *вртина учитељева јесте сираведљивост*. Нприта не може тако да охладни љубав деце према учитељу и да засади клицу мрзости и одвратности, као партајичност учитељева. Он несме да прави разлике међу богатом и сиротом, даровитом и глумом децом, пријатељима и непријатељима. При подели награда и казни нека једном мером мери свој деци без разлике, јер деца имају оштар поглед и добро памтење да виде разлику. Зато ваља бити опрезан како при подељивању похвале тако исто и при кудењу а највећма при казнама. Мора ли се казнити, то изабери ону која одговара погрешци. Лењивац нека после школе учи; тромом не дати одмора а брбљавца засебно оделити и т. д.

3. *Учитељ нека је доследан*. Кад учепици знају да ће каштига неизоставно следити, тек тада имаде она застрашавајућег уплива. Учитељ треба да знаде код деце стећи тако уверење, да га сматрају за *свезнајућег, неизоклебљивог* и да се свака казна сматра као нека природна последица учењеног злог дела. Тада ће многи прекршаји изостати. Учитељ се несме дакле поводити по ћуди, да данас оваке а сутра пак другчије ћуди буде; он несме данас допустити оно, што је јучер забранио. Зато нека је миран, разуман и одмерен у говору и понашању. Не треба да заборави, да само строги и савесни учитељи стичу љубави код своји ученика. Строгост, савесност, сираведљивост и досљедност прибављају бојажљивост код деце а ова је *основа васпитању*. Сви велики људи па и народи имаћаху строго васпитање. Што је данашњег дана слободнији јавни живот, у толико више ваља да буде васпитање строжије, јер иначе хоће да преузме мах разуданост. Непрестано треба учитељ да ради на своме даљеобразовању, да свој лепи глас и углед брижљиво чува, на њ пази и моралном савршенству тежи, јер то је најзгодније сретство, којим може стећи љубави у дечијих родитеља и у очима народа. Леп глас и углед учитељев најбољи му је помоћник у раду.

По доброј дисциплини распознаје се права вредност учи-

тељева најбоље! Зато сваки учитељ нека полаже велику важност на ову. Да би се одржао добар ред у школи, нека се учитељ придржава следећи правила

(Наставиће се.)

„УЧИТЕЉ ДА БУДЕ СВЕШТЕНИК.“

(Наставак.)

Г. К. је свој предлог мотивисао и прецизним наводима, којима ћемо се одмах обратити.

1. На првом месту је — сигурно по вредности — решење министра просвете, којим се диплома о учитељској способности изједначаје са сведоџбом зрелости. Није нам истина познат концепат тога решења, али инак ћемо у самој одредби нешто да потражимо, а то ћемо покушати малом аналогijом. До пре неколико година могао је једногодишњи добровољац бити онај, који је испит зрелости или на гимназији или реалци положио. Једне године промену се тај закон, и ми видесмо међу једногодишњим добровољцима и оне, који и без дољне гимназије слушаху трговачку академију. Није ли тиме испит трговачке академије изједначен са испитом зрелости? Јесте, али само с погледом на ту војничку бенефицију, на једногод. добровољство. И ништа више. Тако ће бити и изједначење учитељске дипломе, са сведоџбом зрелости, при потраживању пажних државних звања И ништа више. Ако је министарским решењем учитељска диплома изједначена са сведоџбом зрелости тако, да учитељ, на основу ове, може бити слушаоц ма којег факултета на универзи, онда би само г. К. могао министарско решење стављати као потпору и разлог своме предлогу. Пошто смо уверени, да министарским решењем није учитељској дипломи дана та „крепост“, то у првом наводу г. К. не налазимо разлога за предлог му, јер као што рекосмо, и нашу богословију сматрамо као факултет, слушаоцем којег може — законитим барем путем — постати само онај, који има испит зрелости.

2. Да се доскочи оскудици учитељских кандидата и учитеља, треба им у изглед ставити могућност доћи до парохије. Кад овај експедиенс не би био убитачан за школу нашу, био би заиста анатија према учитељском звању, ако не и одбацивање истог. Убитачан би био за школу; јер кад би приправник после десетогодишњег (?) учитељевања могао постати свештеник, неби-ли зар дочекали, да нам школа остане једном у рукама младих, не искусних још и непрактичних учитеља. Практичност стиче себи учитељ не као ђак већ као учитељ, стиче га тек после многогодишњег рада; — а не да му „радна снага изчезава“ тиме и онда, кад би тек могао вешт и искусан учитељ бити, кад би се могао тек школи одужити, онда зар да оставља ову и да пређе на парохију, само за то, да обезбеди будућност (!) Какву би корист од таквог ентузијазма имала парохија, и покрај педагошке и теолошке спреме дитичног, лако је појмити. Кад би се приправник спремао не за учитеља него за свештеника, била би та спрема по нашем уверењу врло површна и покрај захтева, да успех буде најмање добар; а површно спрењени учитељи, убитачни су

Ученицама за школу, него и за друштво, у којем живе. Са површно спре-
мљеним учитељима, односно приправницима, нити би школа процветала,
нити би богословија добила слушаоце, нити народ наш свештенике, као
што их обећава г. К.

У другом наводу, и без микроскопа, може се видети нека апатија
према учитељском звању, зато нам изгледа врло чудан, јер га је написао
учитељ. Ценити две стотине или триста форинта више него свој позив, ко-
га сам својевољно изабрао, коме сам се посветио, није достојно никог а
најмање учитеља српског.

То је малодушност, ту нема љубави према св м позиву.

А где је она љубав, оно одушевљење за позив, које је необходимо
учитељу као и свештенику, без којег и покрај највеће спреме, не може
бити онакав, какав треба да буде. „Wenn Nahrungsorgen dich drücken,
wenn Blatt um Blatt ausgefallen ist aus dem Kranze womit einst Jugend
und Hoffaung deine Schläfe schmückten, dann bleibt dir als letztes Gut, alle
übrigen dir zu ersetzen, — der Beruf.“ Ко свако свој позив цени, ко га
тим мерилом мери, тај га зацело неће презирати и остављати, томе га
зацело неће омрзнати поглед у „горку судбу,“ која данас и није баш
тако извесна, као што беше, која много зависи и од младости. А тако га
ценити мора, мислимо барем, и учитељ; те који би га одбацио ради 300
фор. годишње плате, који су често у питању, али с којима су спојене и ве-
ће потребе, тај га зацело неће боље ценити ни као свештеник. Па наро-
ду нашем нужни су не такви свештеници, већ они, којима ће позив нај-
веће благо бити, а извршење позива, највећа утеха, у свакој невољи нај-
веће задовољство. Може нам се пребацити прекомерни идеализам. Драге
воље, али пре тога пребацивања молили би доказ, да су нам речи не ис-
тините.

Ко принуђава учитеља, да буде учитељ? Нико. Избор је сваком
слободан, и ми предпостављамо, да и учитељ бира себи звање по својој
вољи. Па има ли права захтевати, кад се види у том звању пред горком
судбом, да постане оно, на што се није одао, зашто се није спремао, са-
мо за то, јер га незадовољава наплата службе му, јер би желео веће на-
плате. Dunkel ist der Rede Sinn!

Правницима је лепши проспекат будућности, медицинарима још
лепши, па како г. К. није повукло срце на правнички или медицински
факултет, већ у богословски? Нека одговори сам. Признајемо, да је ста-
ње наших учитеља не уређено; дотација им без изгледа на мировину,
доста сигурно пророштво о горкој судби. Али то се зло не лечи изгледом
на парохију, па све да му ова и обезбеђује будућност, што међутим не
стоји, јер је стање свештеника као и учитеља под једну меру. Томе злу
треба радикалнија и преча лека. Нека га нађу они, на које апелује и
горка судба свештеника.

3. Трећи навод сматрамо као скромно мишљење г. К. у којем мо-
же бити истине, али при свем том нема убеђујуће снаге и стварних до-
каза, који би могли допустити, да се предложена алинеја додаје устрој-
ству богословије. Јер шта се доказује тим мишљењем? Оно исто, као кад
би се рекло, да би и правник био спремнији као јуриста и педагог. Али,

Хоће ли се због тога допустити, да приправник односно учитељ слуша јус без испита зрелости? Не. Ако је г. К. на срцу, да добијемо што спремије свештенике, да добијемо у свештенику и теолога и педагога, нека апелује на школску омладину, да после испита зрелости слуша педагогију, а онда теологију. Драге воље би такве приправнике примали у богословију, и ми би први били, да им скинемо капу.

Хоће ли се когод одазвати томе? Нико, јер му се труд неби исплатио. Али пошто је, рекли би ми, главни мотив предлогу г. К. у другом наводу, то му пријатељски велимо: *suum cuique!*

4. и 5. У ова два навода изнаша наш г. К. појаве, које нам нису на жалост не познате. Говори нам о индиферентизму свештеника према школи, па још и о багателисању исте. Спомиње одношај учитеља према свештенику и обратно, те је уверења да би свега тога нестало, кад би учитељ могао постати свештеником. О не, верујте не! Тим појавима узрок је један, један само, јер су у њем и сви други. А тај је — невоспитање и неизображење. Право васпитање се не свађа и не грди, не завиди и не пркоси; право изображење одстрањује индиферентизам и багателисање оног за чим се треба одушевљавати, што треба нијететом поштовати и ценити, не само из дужности позива, него и из дужности, која треба да је општа сваком човеку односно и цркве и школе. Изобразимо боље свештенике и учитеље, спремимо их да буде сваки свестан свет позива, пак ће сваки од њих, љубећи цркву, љубити и школу, а љубећи ову, љубити и ону. Васпитајмо их правим васпитањем и нестће зависти и непокорности с једне, а тираније и презирања с друге стране. Јер васпитано срце не завиди и не пркоси, не тиранише и не презире.

Тако васпитани и изображени учитељи, знаће шта је свештеник, шта је црква школе; а тако васпитан и изображен свештеник знаће ценити и важност учитеља, као и значај школе. До тога сазнања се мора доћи, па да нестане индиферентизма и неспоразума. То би било удружење школе са црквом; само то. И не треба га тражити на другом месту у другом чему. То је наше најдубље уверење стечено искуством, после објективног посматрања радње свештеничке и учитељске, као и мљусобног им живота и одношаја. У правом и истинитом васпитању, у темељном и довољном изображењу свештеника и учитеља, гледимо и очекујемо ми удружење цркве и школе, које ће без онога остати у „жељи и нади“ и онда, ако се прими предлог г. К.

(Наставиће се.)

УЧИТЕЉСКА СКУПШТИНА ПОДЖУПАНИЈЕ РУМСКЕ.

(Свршетак.)

I. „Словница додана читанци за IV. раз. није се досадањом употребом показала посве сходном и практичном. Иста је, по мњењу ове скупштине, као ручна књига за ученике посве излишна; с тога би је ваљало из читанке изоставити, те као засебну ручну књигу за учитеље издати.

II. За случај пак, да висока влада не би могла горњу одлуку ове

www.unk.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

поджуп. учит. скупштине уважити, усуђује се она у понизности следеће преинаке и исправке као целисходне и нужне високој влади препоручити. (Преинаке су прибележене уз говор известитељев у првој седници.) Препоручује своје резолуције да их скупштина усвоји.

И. Радивојевић не може да прими други део резолуције, која говори о некој евентуалности. За нас школске људе, који имамо да искажемо своје стручно мњење о неком предмету, за који се питамо, не сме бити никакви евентуалности, хоће ли се наше мњење уважити на меродавном месту или не, него мора да нас руководи једно гледиште: педагошко-дидактична вредност граматике.

Јер чим рачунамо са неком евентуалношћу пољуљали смо сами веру у истинитост првог дела поднете резолуције. Па када сами допущамо, да граматика са онаким незнатним исправкама, као што их је поднео Путник, може да одговори сврси и задањи, то се може и без тих малих исправака овака садања граматика употребити. Но осим тога ми заборављамо на главну идеју наше прве резолуције, која недопушта ученицима да имају ручну књигу за граматику. Она ни онда није целисходна, ма да се приме све ове преинаке и ма да је најточније изведена по правилима методично -- дидактичним: Ово гледиште треба да нам даде правац закључку. А са усвајањем другог дела ове резолуције поништили смо и ону лане, те тако са једном недоследношћу падамо у другу. Грех повлачи за собом нов грех. Зато, господе, препоручујем, да останемо при лањским резолуцијама.

Месић одаје свако признање сталности и доследности Радивојевића, што о Путнику не може да рече јер доиста види у његовим резолуцијама недоследности. Али са гледишта његовога, којим он проматра словницу, ближи му је Путник, и зато усваја његов предлог. Истиче ауторитет г. школ. надзорника, те позива скупштину, да гласа за предлог известитеља Гавре Путника.

После више говорника, који говорише за и противу предлога Путника даје председник завршну реч предлагачу, који препоручи свој предлог са уверавањем, да је ипак неки успех постигнут, ако нам се и ове измене усвоје, што је свакако боље, него да остане по старом.

Председник укратко ресумира читав ток дебате и стави на гласање резолуције Путникове. Скупштина их огромном већином усваја.

Након примљене резолуције приступа се даљем раду и то: одузимању помоћу прибарања. Овај предмет ради Г. Путник, који практичним примерима најпре умно а за тим писмено труди се, да своју задаћу, ваљано изведе. Поред његове спреме и извежбаности и лакоће у предавању посао би му доиста био успехом крунисан, да ова математична радња није тек проблем будућности. Мита Нешковић, Гига Војновић и Јосип Месић, изнесе по нешто од свог искуства у овом предмету, те је скупштина начелно примила, да је одузимању помоћу прибарања право место у III. и IV. разреду, коме претходи прво *чисто* одузимање.

Јовану Цвејићу паде у део, да се прихвати предавања слова „р“ одабравши „рибу“ за предмет очигледног посматрања; упознаје ученике са речима које имају у почетку глас „р,“ на свршетку и у среди. Упозна-

www.unjeverca поделом речи на слоге и тако редом постуна начином аналитично-синтетичним да је научи своје ученике да пишу и читају рукописно и штампано слово „р.“ И ово је предавање нашло одобрења у скупштини, а тим је завршена трећа седница.

Четврта седница беше држана после подне 4. Августа. У овој су прочитани записници прошлих седница, те су једногласно оверовљени.

После овога држао је учитељ г. Муха са својим ученицима гимнастичне вежбе, које више од једног сата трајаху. Ове су биле од велике важности по онај део учитељства, који не имађаше прилике, да се у овом извежба.

У јутру 5. Августа беше пета седница. Као први предмет беше на дневном реду делење десетични разломака. Предавач И. Радивојевић у најопштијим потезима изнео је постунак, којег се ваља држати при овом послу, које скупштина узме на знање.

Пошто тим беше изцрпљен дневни ред, то је учитељска скупштина на предлог једног свог члана закључила да се умоли висока кр. зем. влада, да им се за појање у цркви односно оргуљање одреди извесна награда. Уједно је изабран одбор, који ће преставку саставити и поднисати.

Гига Војновић — ван јавне седнице — положивши рачун о своме деловању као заступник учитељства у поджуп. школском одбору предлагаше, да се приступи избору нових заступника. Пошто је Војновић са својим другом Месићем оправдао поверење скупштине, то буду поново обојица једногласно изабрани.

На завршетку је изабран одбор десеторице, који ће спремити предмете за догодишњу скупштину. Председник у неколико топлих речи захвали учитељству на марљивости и издржљивости те им захтели сретан растанак.

Учитељство одпоздравивши свога председника са „живео!“ развије се са уверењем: да оваким сложним радом подиже бољу будућност учитељства и школе!

Прибележио: И. РАД. равн. учитељ.

КАКО МОЖЕ УЧИТЕЉСТВО ДА СТЕЧЕ БОЉЕ МНЕЊЕ У НАРОДУ ?

(За награду)

Учитељство је велики орган, који има највећу и најсветију дужност да врши. Али се много зла у наш народ увукло, што учитељство држи на најнижем степену и сматра учитеља као најнижег чиновника. Зашто? Овде имам врло велики одговор кога писам у стању свега нацртати али ћу ипак да нешто одговорим.

Прво, од свију чиновника учитељска је плата најмања. Наш прости народ не зна да оцјени учитељску дужност на да према томе оцјени, на коме степену учитељство треба да стоји, него га сматра најнижим. А да му кажем да учитељство заузима први степен, он би се чудило и казао би: Па на коме је степену онда судица, који има 1000—1500 фор. годишње.

Дакле видимо да прости народ сматра учитељство нечим нижим ради врло мале плате. Ово ми неможе нитко побити, јербо сам из искуства дознао.

Друго. И сам учитељ руши свој ауторитет. Младић од 18—19. год. ступи у учитељско звање, па не умје да одржи свога ауторитета, него се упусти у врло рђаве ствари, од којих би се морао чувати; народ дозна за учитељеве неваљале послове брзо, па се то разгласи и даље тако, да и сами његови ученици дочују, па и пред самим њима свој ауторитет губи. Глас по глас разширила се његова дјела, која не подносе никојем човјеку, а камо ли васпитачу младежи, и тако се највише понижује тај највећи сталиш учитељски.

Истина да код свјесних учитеља ова друга тачка не догађа се, али и код којих се догађа, мало их је. Али наш народ неће да каже: види какови је овај и овај учитељ, него обично веле, гле какови су ови и ови учитељи дакле то је општи појам, ће се сви учитељи називљу таковими. Треба да се постарамо, да нам се звање дже, неби ли дошло до истине своје т. ј. да стоји на најпрвом степену, а не да опада. Није то доста, што га ми сами учитељи првим називамо, него и сам народ треба да се увјери да је то збиља прво звање.

Прва тачка коју напоменух не стоји у истини код свјесног народа. да ради мале плате учитељство понижава, него је то како већ рекох код простога свијета, од кога ми учитељи већим дјелом и зависимо, јербо он само чиновнике са великом платом сматра високим, ту видимо да он нема појма о учитељској дужности. Али како напоменух у другој тачки, чувајмо се ми онакових рђавих посљедица, па нас неће мала плата макар код изображенијег свијета нижим држати, а при том ће се и сам прости народ увјерити о нашем добром раду и добром понашању па ће га и он кашње сам, видећи добар успјех и да учитељ служи дјечи за примјер, високим и највишим звањем држати.

(Свршиће се.)

СЕДНИЦА СРБСКОГ НАРОДНОГ ШКОЛСКОГ САВЕТА

држана у Карловцима 15. Септембра 1882.

Председава Његова Светост Патријарх. Присутни чланови: Др. Ђорђе Натопшевић главни школски извештач, прота Јован Борота, Тесфил Димић, Н. Ђ. Вукићевић, Стјепан Лазић и народни тајник Исидор Ђирић.

Прочитан је обширан извештај управитеља србске учитељске школе Сомборске о испитима за оспособљење, који су од 21. до 26. Јунија под председавањем г. главног школског извештача Дра Натопшевића држани, као и о устменом и писменом испиту из мађарског језика, који су на основу XVIII чл. државног закона угарског од 1879. кандидати и кандидаткиње учитељског звања у присуству оба кр. државна инспектора за жунавију бачку ове године први пут полагасти имали, којом приликом од оспособљених кандидата четворица а од кандидаткиња њих осам нису могли подицно одговорити требовању горњег закона, са чега им се сведоче нису могле издати, н-го су упућени да поново испит из мађарског језика полагају. Како се међу овима налази три испитана учитеља и три

www.unilibrary.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

испитане учитељице, који су родом из троједне краљевине, где горњи закон важности нема; то управа учитељске школе предлаже високом Школском Савету, да се својски заузме код вис. кр. угарског министарства просвете, како би се дозволило да се свршеним приправницима и оспособљеним учитељима: Адаму Пејићу, Милошу Костићу и Душану Плавшићу и оспособљеним учитељицама: Марији Томашевићевој, Зорки Кајићевој и Христини Јовановићевој као домородцима Хрватско-Славонског краљевства задржане сведоче о учитељском оспособљењу и без клаузуле кр. школског надзорништва издати могу. Предлог је овај усвојен и закључено је да се од стране в. Шк. Савета одмах поднесе образложена представка вис. кр. угарском министарству за богочаст и јавну наставу, да се дозвола подари како би се ове године у Сомбору оспособљеним србским учитељима и учитељицама, — који су родом из Хрватско-Славонског краљевства, — сведочанства о оспособљењу учитељском без клаузуле кр. школ. надзорништва издати могла, пошто и тако сведочанства та, по смислу закона, само изван уже Угарске важности имати могу.

Извештај исте управе о стању учитељске школе Сомборске за 188¹/₂. школску годину, као и извештај управе учитељске школе горњокарловачке за 188¹/₂. шк. годину, прочитани су и пропраћени са приметбама госп. главног школског референта, које смерају на напредак васпитања и наставе у овим школама, и на држање испита за оспособљење. Извештаји узети су на знање а приметбе господина главног референта, које је школски савет усвојио, објавиће се у виду наредбе дотичним управама и учитељским зборовима обе србске учитељске школе. На предлог г. главног школског референта поверена је настава у вртарству воћарству и виноградарству у сомборској учитељској школи госп. Стевану Арсенивићу учитељу Сомборском и позвана је општина Сомборска, да зарад вештања у вртарству уступи од порте светођурђевог цркве 7¹/₂ метара ширине и сав Стефанин сад код св. претечеве цркве. Из предлога управитељевог за наставу у мађарском језику у србској учитељској школи Сомборској примљен је само наставни нацрт, а број часова није се могао увеличати, пошто су ученици већ и онако јако обтерећени многим часовима и наставним предметима; у осталом најбоље је дотичном учитељу да се својски постара око тога да сви приправници и приправнице у овој школи одсада мађарски језик у толико науче, у колико то државни закон за немађарске учитеље у Угарској захтева

Званични извештај благајне срб. цркв. општине Сомборске о стању закладе платонеумске, и заклада: Школскога листа, за учитељске сироте и Јосифа Мунтила, за 1881. преко управе учитељске школе Сомборске достављен. Узима се на знање.

Три књижице у рукопису: „Рачунска вештања од А. I., II., III. на основу достављеног мишљења стручног професора, пошто су у њима само чисти бројеви и пошто се у књижевности нашој неосећа за сада потреба овакових нових рачуница враћају се писцу

Извештај србске учитељске школе Сомборске о успеху народних стипендиста за 188¹/₂ школску годину узима се на знање. Божидар Радовсављевић приправник I. разреда родом из Набрђа коме је првог семестра

прошле године стипендија обустављена док не покаже добар успех, пошто је другог семестра тек довољан успех показао, губи сасвим стипендију. Приправници Зарија Тирић и Светозар Тимотић, који су само довољан успех показали добијају строгу опомену, да боље уче, иначе ће се и њима стипендија одузети. Сви остали питомци и питомице показали су добар, односно врло добар неки и отличан успех у наукама, и владали су се примерно и похвално. Са излазком из завода остало је шест места за мушке и три места за женске питомце упражњено. — Ово је на знање узето.

На поновљени предлог управе учитељске школе Сомборске, да се за трећи приправнички разред уз здање учитељске школе једна пространа школска дворана дозида, да се физикални кабинет и хемичка лабораторија разпространи, а сав ходник уз здање учитељске школе да се затвори и у њему да се прегради оделење за практичну наставу у свиларству; закључено је званично позвати родољубиву србску црквену општину Сомборску, да по гласу своје обвезе од 2. Авг. 1863 и 1. Окт. 1863, бр. 186 и по смислу наредбе кр. угар. намест. већа од 7. Авг. 1863 бр. 56 436., као притежатељка школскога здања учитељске школе Сомборске, исто здање према садашњој потреби изложеној у предлогу управитељевом о свом трошку са нуждним просторијама што скорије разшири и увећа а сходне намештаје за нове просторије набави.

Управа учитељске школе Сомборске саопштава записнике о примању приправника и приправница у сва три разреда на почетку 188²/₃. шк. године, из којих се види да је до 14. Септембра о. г. у први разред примљено 10 мушких и 11 женских; у други 23 мушких и 27 женских, а у трећи 18 мушких и 11 женских; дакле у сва три разреда има до сада 51 мушки и 49 женских, свега управо 100 ученика. Приправници, који су у први разред примљени свршили су прописане предходне науке са довољним успехом, а тројица између њих, из појединих предмета, — по највише из латинског језика и из још једног предмета, имали су недовољне оцене; ови су пријамни испит пред професорским збором с довољним успехом положили. Примљене у први разред приправнице свршиле су све IV. разред више девојачке школе и то по највише с врло добрим или личним а само две с довољним успехом. — Одобрен је поднешени од управе наставни план горњокарловачке учитељске школе за 188²/₃. школску год.

Молба П. Нарџића, приправника горњокарловачког, који је на родну стипендију због слабог успеха изгубио, да му се ова као сиромашу поврати није се могла уважити.

Поднешени од управе горњокарловачке учитељске школе план за уређење конвикта уз тамошњу учитељску школу има се доставити надзорништву благодјеланија карловачког ради мњења може ли се све оно за годишњу своту од 1800 форинти набавити и извести, што се у плану као потребно за конвикт наводи.

Од књига из библиотеке негдашње србске учитељске школе у Пакрацу, које у књижницу горњокарловачке учитељске школе нису унешене, пошто исте књиге та школа већ има, наређено је да се Енциклопедија

целокупног васпитања и наставе од К. А. Шмидта, као и књижице: Златотворно село и Ракијнска куга, предаду у библиотеку Патријаршеску, а све остале да се придодаду књијници србске учитељске школе у Сомбору.

Управа више девојачке школе у Н. Саду подноси каталог свију ученица 188¹/₂. год. као и извештај за исту школску годину.

Управа више дев. школе у Панчеву подноси извештај о стању исте школе за 188¹/₂. шк. годину. — Из извештаја овог види се да је ове године честита црквена обштина Панчевачка 300 фор. на набавку сирава за наставу у кућарству жртвовала, и да је члановога савета Др. Светислав Касапин виђи уступио истој школи своју баншту за вештање у практичном вртарству.

Управа више девојачке школе Сомборске подноси извештај о стању исте школе за 188¹/₂. годину пропраћен приметбама г. гл. школског референта. —

На сва ова три извештаја према предлозима г. главног школског референта издају се сходне наредбе.

Сомборска црквена обштина подноси у два примерка заветно писмено, којим се обвезује србску вишу девојачку школу своју издржавати. Један примерак овог писмена оставља се у архиву школ. савета, а други се има спровести епархијском школ. одбору бачком.

Управа србске више девојачке школе Сомборске позива се да поднесе предлог за стални наставни план срб. виших девојачких школа. На предлог дотичних епарх. школских власти наређује се да се издаду декрети Катици Јвановићевој новоизабраној учитељици фабричке школе у Темишвару, Младену Белићу изабраном учитељу Врањевачком, и Драгутину Јанковићу новоизабраном учитељу Шумберачком.

Записник седница Школ. Одбора епархије будимске узима се на знање.

Молба Стевана Мишковића и Марије Миловановићеве да се приме у учитељску школу, одбија се пошто су проситељи само основне школе свршили. Проситељи: Иван Недић, Марија Узелчева, Марија Ђеранићева, Никола Михајловић и Фемка Велимировићева упућују се да прописане предходне науке доврше, ако желе у учитељску школу ступити. Молба У. В. за Ђер М. да се у учитељску школу прими не може се уважити.

Душану Шкоцарији уч. IV. гимн. разр. дозвољава се, да може у учитељску школу ступити, ако прописани пријамни испит положи. Ђорђе Милошевић учитељ буковачки моли за стипендију да може по добивеној дозволи приправничке науке слушати. Молба се ова одбија.

Зрка Поповићева из Верешмарте прима се за редовну ученицу IV. разреда више дев. школе Сомборске. Узет је на знање извештај управе учитељске школе сомборске о томе, да Т. Ј. ученик III. гимн. разр. пријамни испит, који му је дозвољен био, није с довољним успехом положио, те с тога није у исту школу примљен бити могао.

Одобрена од Шк. Савета Логика П Радуловића, која је већ штампана, има се увести за учевну књигу у обе учитељске школе.

Мита Калић учитељ више дев. школе у Н. Саду моли за допуст у Децембру ради полагања учитељског испита за грађанску школу у Бу-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

данешти. Проситељ се упућује да путем управе исте школе, као своје предпостављене власти, молбу своју овамо поднесе.

Удовице учитељске Јелена Анђелића из Бегеча и Јелена Јајћа из Дероња моле за мировину из учитељског мировинског фонда. Молбе ове упућене су Високосл. Саборском Одбору с препоруком да се обадвема удовицама заслужених учитеља из учитељског мировинског фонда по могућству припомоћ определи.

Миле Ђурић учитељ на вишој девој. школи у Панчеву моли да се премести на професорско место у учитељску школу горњокарловачку, пошто се не може да навикне на поднебије панчевачко. Молба се ова не може уважити, јер нема упражњеног професорског места у горњокарловачкој учитељској школи.

На позив вис. кр. угарског министарства за богочаст и јавну наставу, да се за получење подпоре из земаљске учитељске закладе покојног Барона С. Сине, — основане 1869. за народне учитеље без разлике вере у Угарској — предложи три отлична и заслужна србска вероисповедна учитеља, од којих ће један припомоћ од 100 фр. добити, школски Савет предлаже Високом Министарству тројицу старијих и заслужених учитеља, и то једног из Бачке, једног из Баната и једног из Срема, од којих ће једноме исто В. Министарство по увиђењу свом у своје време горњу припомоћ подарити.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(Платонеумски одбор) састао се 10. септ. у седницу, којој је главни посао био избор нових штинендиста. Изабрани су на штинендијска места по 80 ф. Милош Адамовић из Цренаје и Милица Стојшића из Бачког Крстура, на штинендијска места по 60 ф. Надежда Грковића из Руме и Катарина Карајанковића из Даља и на штинендијско место по 50 ф. Даринка Берића из Кишфалубе. Даници Пејићевој из Панчева, која је лане уживала 50 ф., повишена је ове године штинендија на 80 ф. — Закључено је, да се позове сомборска цркв. општина, да на место преосвећеног г. Ђорђа Бранковића, који је свјим поступањем на епископски престо престао бити чланом овога одбора, у смислу статута новог члана избере.

(Загреб) Земаљска влада сазвала је анкетну комисију пред коју ће изнети свој предлог о преустројству земаљске управе, па и о промени школског закона. Комисија се састоји из 38 чланова, од којих су 8 Срби и то ови: др. Александар Пејићић одветник у Вуковару, Петар Мандић прота у Госпићу и посланик срп. цркв. нар. сабора, Буда Будисављевић пожешки поджупан, Ј. Чудић обржани управитељ у Митровици, Никола Крестић председник земаљског сабора, Светозар Кушевић посланик земаљског и срп. цркв. нар. сабора, Ј. Штековић прота у Беловару и посланик земаљског сабора и барон Јован Живковић оделни предстојник и посланик земаљског и српског цркв. нар. сабора. Надамо се од Срба чланова комисије, да ће приликом говора о школском закону знати представити потребу и жељу нашега народа, да се српској деци осигура благодат васпитања и наставе у духу православне вере.

(*Загреб.*) Као што „Нгв. иџ.“ дознаје, одлучила је земаљска влада оделење за богоштовње и наставу, да ће од почетка идуће године издавати службени наредбени лист, у ком ће се објављивати све наредбе, одлуке, именованја, стечајски свију школа у земљи и који ће свака општина бити дужна да држи за своју школу.

(*Из Сарајева*) јављају, да је земаљска влада г. Светозара Поповића, управитеља тамошње српско-православне гимназије и основних школа, без икакве истраге и суда из земље изгонила. И то је урађено у почетку школске године! — И управитељ државне гимназије у Сарајеву, познати словачки патриота др. Зох уклоњен је са сврга места, а на његово је место наименован за пр. управитеља Густаф Јили, који је пре био професор на панчевачкој реалци, те је као такав оставио у Панчеву немио спомен са безобзирног нападања на све што је српско.

(*Голе Србе.*) Земаљска далматинска влада отпустила је ових дана са свога звања простим декретом, без икакве истраге и суда, професора на православној српској богословији у Задру Вујиновића. Исти је посланик на далматинском сабору, где је сваком приликом одважно заступао српске интересе.

(*Виша девојачка школа у самостану милосрдница у Такову*) имала је прошле шк. године 34 ученице, од којих 32 римокат., 1 правосл. и 1 јеврејкиња.

(*Виша девојачка школа у самостану милосрдница у Пожеш*) имала је прошле шк. године 28 ученица, од којих 25 римокат., 1 православна и 2 мојсијеве вере.

(*Сомбор.*) 20. септ. положила је накнадно испит из мађарског језика свршена приправница гђца Катарина Јанковића, те јој је издато сведочанство о учитељској способности.

Р А З Н О.

(*Магича српска*) поделила је штипендију од 200 ф. из закладе Христифора Шифмана ради слушања виших педагошких наука Михаилу Рајину из Опова, који је положио испит зрелости на вел. гимназији у Н. Саду, а пре тога свршио је учитељску школу у Сомбору с врло добрим успехом.

(*Велика школа у Београду.*) Академски савет изабрао је г. проф. Димитрија Нешића за ректора за 188²/₃. школску годину.

(*Колико троши Беч на своје школе.*) Варош Беч ставила је у свој просветни прорачун за идућу годину преко 3 милијона форината.

(*Бугарска.*) Г. Вељко Абацијев из Бугарске, који је прошле школске године овде у Сомбору свршио учитељску школу и положио учитељски испит са врло добрим успехом, постављен је ових дана у својој отаџбини за професора препаандије у Враци са платом од 3800 франака.

Н Е К Р О Л О Г.

31. авг. умро је у Берлину заслужни немачки педагог *Карл Борман.* Доживео је 81 годину. Познат је по свом делу „Schulkunde.“ — У

Смедереву се преставио тамошњи грађанин *Дина Мавчић*. Он је велики двојсвога имања оставио на подизање гимназијалне зграде у Смедереву.

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

Пр. учитељ у Јединци Емил Нинковић постављен је за правог учитеља у истом месту. Учитељ у Н Сентивану Владислав Стакић постављен је за учитеља у Долову. Учитељ у Шиду Ђорђе Јосић именован је учитељем у Беркасову, пр. учитељ у Товаришнику Јован Хорват пр. учитељем у Пачетину, сврш. приправник Петар Кошовић пр. учитељем у Маринци и сврш. приправник Јефимије Марковић пр. учитељем у Великој Варви Дађе су именовани за пр. учитеље: Миле Ђурић у Бухачи, Алекса Косановић у Подниква и Миле Милетић у Кушњу. Учитељ из Лабарка Давид Кристић именован је равнајућим учитељем народне школе у истом месту. Још су постављени за пр. учитеље сврш. приправници: Ђура Делић у Млаки, Петар Котур у Доњи Раићи, Иса Скенџић у Окућани, Гавра Кокотовић у Додераји и Митар Михајловић у Буковцу. За пр. учитељице постављене су сврш. приправнице Емилија Ибишићева у Сибинју и Емилија Мирковићева у Лабарку.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

- Тражи се учитељ у Фенлаку. Плата 300 фор., 10 мерова жита, 8 хв. дрва, 2 лавце земље, стан и башта. Молбенице се шаљу до 1 окт. шк. одбору у Фенлак.
- У Бјелјини тражи се на српској шк. учитељ са платом од 450 ф. и учитељица са платом од 350 фр. и за обоје стан и огрев. Молбенице се шаљу до 30 септ. срп. цркв. шк. општини у Бјелјину (Босна)
- Тражи се учитељ у Мартоношу. Плата 276 фр., 16 ланаца земље, стан и башта. Рок (?) Захтева се лична пријава (!!)
- Тражи се учитељица у Башахиду. Плата 400 фр., стан и огрев. Рок до 8. окт. Молбенице се шаљу цркв. шк. одбору у Башахиду.
- Тражи се учитељица у Ст. Станару Плата 443 фр., стан и башта. Избор 3. окт. Захтева се лична пријава (!!)
- Тражи се учитељина у Товаришеву. Плата 360 фр., стан и огрев. Рок до 15. окт. Молбенице се шаљу председништву црквене општине у Товаришеву.
- Тражи се учитељски спомоћник за годину дна у Феддварцу. Плата 290 ф. 50 н., стан и огрев. Рок до 24. септ. Молбенице се шаљу председништву школског одбора у Феддварац.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Част нама је долеподисанима у име своју српских учитеља и учитељица који су на нахвалним тецајесима за изучавање мађарског језика у Баји год 1880. 1881. и 1882. предавања слушали — овим јавно изјавити, да је Господин Христифор Боцкаи учитељ вежбаонице државне учитељске школе биске, као наш учитељ — односно предавач, на шестонедељним тецајесима мађарског језика за три године узаспошце своја предавања нама на српском језику савестно, свесрдно и најрешистније држао, не жалећи ни највећег труда око нашег усавршавања у мађарском језику, придржавајући се при предавању врло лепог, методично најједноставнијег и лаког начина; а при том се према нама свима српским учитељима за све три године врло љубазно и братски понашао, чиме је постигао, да смо ми сви радо и са највећом вољом његова предавања ревностно похађали и слушали, и по његовом упутству учећи толико напредка учинили, да смо ове године — са врло незнатном изнимком — сви пред државном испитном комисијом испите из мађарског језика са добрим успехом положили.

Примлажући се овим са нашим заслужитим учитељем и предавачем Господином Христифором Боцкаи-јем — уз јавно збогом — изричу му подисани у име своју српски народни учитеља и учитељица, који су га као предавача слушали, своју срдану јавну благодарност, како на његовом врлом трудољубљу око нашег напредка у мађарском језику, тако и на његовом пријатељском, љубазном и братском понашању према нама свима српским учитељима и учитељицама.

У Сомбору 20. Септембра 1882.

Сава Глибоњски
срп. нар. учитељ у Сомбору.

Јелена Радозановића
учитељица у Сомбору.

Издаје и уређује : НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампа Ф. Витерман.